

*Obavijest****The Balkans: Searching for Solutions***

Bergen, 9-12. svibnja 2002.

Norveški grad Bergen od 9. do 12. svibnja 2002. godine bio je domaćin sudionicima međunarodne konferencije "The Balkan: Searching for Solution". Konferenciju je organiziralo Sveučilište iz Bergena – Department za komparativnu politiku, i Rokkan centar, u suradnji s Institutom za jačanje demokracije Konjic, Sveučilištem iz Sarajeva, Sveučilištem iz Beograda te Fakultetom političkih znanosti Zagreb. Konferencija je organizirana u okviru projekta "The Politics of Democratic and Welfare Development in South Eastern Europe: a Network for Education and Research".

Za razliku od mnogobrojnih međunarodnih konferencija širom Europe koje su usredotočene uglavnom samo na jedan aspekt iz široke lepeze problema područja jugoistočne Europe ili, kako ga neki nazivaju Balkana, (sigurnost, ekonomska tranzicija, razvoj demokracije, civilno-vojni odnosi i sl.) konferencija u Bergenu okupila je dvadesetak sveučilišnih profesora, direktora instituta, rektora, znanstvenika, mladih istraživača, predstavnika javnih medija, nevladinih organizacija, koji se profesionalno bave najrazličitijim područjima znanosti, sudjeluju u radu mnogobrojnih državnih ili javnih službi te međunarodnih organizacija. Tako su o vrlo kompleksnom pitanju današnjih odnosa na području Balkana govorili istaknuti ekonomisti, novinari, eksperti za pitanja sigurnosti, psihologije, nacionalnih manjina i etničkih pitanja, slobodu javnih medija. Osim sudionika s područja bivše Jugoslavije (Hrvatska, BiH, Srbija), u radu konferencije sudjelovali su i predstavnici Norveške i Švedske te brojni zainteresirani koji su, uslijed i za vrijeme ratnog vihora na području bivše Jugoslavije, izbjegli s tog područja te u skandinavskim zemljama zajedno sa svojim obiteljima pronašli novi dom. Domaćini su iskazali veliko poštovanje i brigu upravo za taj dio sudionika, pa je i čitav program konferencije s radnog jezika engleskog, bio kontinuirano preveden na hrvatski, srpski i bosanski.

Govoreći o današnjem međunarodnom poimanju regije jugoistoka Europe, prof. dr. Radovan Vukadinović, Fakultet političkih znanosti Zagreb, istaknuo je kako postoje dvije škole ili dva pristupa: liberalistički i realistički. Zagovornici tzv. liberalističkog pristupa napominju da je rat na području jugoistoka Europe završio te su uspostavljeni početni uvjeti za razvoj normalizacije odnosa zemalja te regije. Prvi konkretni uspjesi na području uspostave prometnih veza i transporta, stvaranje uvjeta za povratak izbjeglih i raseljenih osoba, otvaranje tržišta i počeci gospodarske suradnje ističu se kao pokazatelji da su zemlje te regije, iako daleko od stupnja razvoja svog društveno-ekonomskog života prije izbivanja oružanih sukoba, ipak u sta-

nju uspostaviti bilateralnu i regionalnu suradnju. Pritom se konkretna rješenja svih neriješenih problema i potencijalnih kriznih žarišta (Kosovo, Sandžak, Crna Gora, BiH, Makedonija) odgađaju, vjerujući da će njihovo razrješenje doći s postupnom stabilizacijom prilika te regije na političkom, gospodarskom i sigurnosnom planu.

Pripadnici tzv. realističkog pristupa u poimanju turbulentne regije jugoistoka Europe polaze upravo od tih zaostalih, neriješenih "crnih mrlja". Ističu da je na cjelokupnom području Balkana svojevrsan stupanj stabilnosti i sigurnosti uspostavljen prvenstveno i uz pomoć međunarodne zajednice, te da će međunarodne snage još dugo morati ostati na tom rubnom području Starog kontinenta. Prof. Vukadinović smatra da je situacija na jugoistoku Europe danas, gledano globalno, svakako puno bolja od one na Cipru, Bliskom istoku ili u Afganistanu. Uz nazočnost međunarodnih snaga u BiH, Kosovu, Makedoniji, Albaniji zemlje Balkana postigle su tek prvi stupanj sigurnosti: odsustvo oružanih borbi i prijetnje vojnog napada izvana. Za više oblike sigurnosti, utemeljene na regionalnoj suradnji i integraciji u zapadnoeuropske institucije, jugoistok Europe morat će još neko vrijeme pričekati. Postignuti stupanj uspješnosti u demokratskim tranzicijskim procesima svakako uvećava šanse tih zemalja za uključ enje i aktivno sudjelovanje u tim višim oblicima međunarodne sigurnosti.

U svom iznimno zanimljivom izlaganju, temeljenom na rezultatima provedenog znanstvenog istraživanja u Republici Hrvatskoj, dekan zagrebačkog Fakulteta političkih znanosti, prof. dr. Ivan Šiber, obrazložio je tezu kako, gledano s političkog aspekta, danas na Balkanu živimo još uvijek u sjeni Drugog svjetskog rata. Potkrjepljujući svoju tezu zanimljivim, pregledno prezentiranim broječanim pokazateljima, pokazao je kako obiteljsko političko sudjelovanje u Drugom svjetskom ratu značajno utječe na političku orijentaciju današnjih članova određene obitelji. Drugim riječima, različite političke biografije, kod najvećeg broja hrvatskog stanovništva, još uvijek značajno utječu na njihov politički svjetonazor, odnosno odabir članstva ili podrške pojedinim političkim strankama. Osim političke biografije, u Hrvatskoj se, nakon njezina formiranja kao samostalne, suverene države, i religija pojavljuje kao bitan čimbenik određenja političkog svjetonazora velikog dijela njenog stanovništva. Prof. dr. Ivan Šiber zaključio je kako u Hrvatskoj još uvijek nema interesnog političkog društva, odnosno društveni status pojedinca još uvijek nije dominantan u određenju političke orijentacije većine njezinog stanovništva. Temeljem svog profesionalnog znanja, istraživačkog rada i iskustva prof. dr. Šiber smatra da je slična situacija najvjerojatnije i u ostalim državama nastalim nakon raspada bivše socijalističke Jugoslavije.

Prof. dr. Džemal Sokolović, Bergen, govoreći o situaciji u Bosni i Hercegovini, istakao je kako cjelovitost te države mora biti primarni nacionalni interes susjednih joj zemalja, Hrvatske i Srbije. Smatra da su hrvatsko-srpski odnosi ključ za razrješenje situacije u BiH, za postizanje mira, stabil-

nosti i prosperiteta te u ratu napaćene zemlje. Za njega je BiH bila poprište ideja hrvatske i srpske politike, čije su najveće žrtve, u konačnici, podnijeli pripadnici bošnjačkog naroda.

Dr. Dušan Janjić, Beograd, govorio je o problemu nacionalnih manjina i etničkih zajednica. Jugoistok Europe oduvijek je bio prostor na kojem su se sučeljavali interesi i stremljenja mnogobrojnih nacionalnih i etničkih zajednica. No nakon raspada bivše zajedničke države Jugoslavije, etničko, nacionalno i vjersko pitanje postalo je glavni idejni pokretač tragičnih ratnih razaranja i mržnje među nekadašnjim susjedima. Nove političke elite na području bivše Jugoslavije, uglavnom su bile, i u velikoj mjeri još uvijek jesu, sastavljene od pripadnika tzv. stare političke strukture iz bivše zajedničke države. Veličanje vlastite nacije i religije te pozivanje na njezinu superiornost u određenoj fazi povijesnog razvoja u odnosu na druge nacije ili religije, pripadnici tih novih političkih elita iskoristili su u razbuktavanju nacionalizama, koji su rezultirali i otvorenim, krvavim oružanim sukobima. Kao rezultat svega toga, danas na području jugoistoka Europe imamo dvije slabe države (Hrvatska, Makedonija), dva međunarodna protektorata (BiH, Kosovo) i jednu relativno čudnu državnu tvorevinu (Srbija i Crna Gora), zaključio je dr. Janjić. Doda li se tome i sveopće socijalno-ekonomsko siromaštvo i oko 2 milijuna još uvijek izbjeglih ljudi, razumljivo je s kakvim se problemima suočava jugoistok Europe, ali i međunarodna zajednica koja je u taj prostor involvirana.

Obrad Savić, Beograd, govorio je o problemu poimanja nacionalne suverenosti u današnje vrijeme ističući da se klasičan pojam suverenosti, uslijed sve naglašenijih integracijskih procesa, znanstveno-tehnološkog napretka i procesa globalizacije, danas bitno izmijenio. Ukazao je na činjenicu da lideri novoosnovanih zemalja na području jugoistoka Europe pred vlastitim narodom neprestano naglašavaju i veličaju suverenost svoje države, koja ustvari u takvom obliku više ne postoji. No to im je, još uvijek, potrebno kako bi osigurali vlastitu političku promociju i ostvarili svoje političke interese. Pri tom se pred međunarodnom zajednicom ponašaju sasvim drugačije.

Dr. Boris Tihi, rektor Univerziteta u Sarajevu, naglasio je kako je, za razliku od političke integracije, ekonomska integracija Balkana nužno potrebna želimo li ući u euroatlantske integracije. Po njemu su sve zemlje bivše Jugoslavije, uključujući i Sloveniju, zemlje gubitnici nakon raspada zajedničke države, jer su izgubile svoja najbolja tržišta.

Suada Buljubašić iz Sarajeva, govorila je o problemima s kojima se suočavaju izbjeglice pri pokušaju svog povratka u sredinu u kojoj su živjeli prije rata. Poteškoće u ostvarivanju prava povratka njihova vlasništva, ostvarivanje zdravstvenog, socijalnog osiguranja, uključenje u obrazovni sustav konkretni su problemi koji onemogućavaju njihovu bržu i bezbolniju socijalnu integraciju.

Najčešće spominjana država na konferenciji, kako u izlaganjima sudionika tako i u raspravama nakon toga, bila je Bosna i Hercegovina, što real-

no ukazuje na složenost situacije u toj zemlji. Treba napomenuti da je to bila jedna od rijetkih međunarodnih konferencija na kojoj se sudionici nisu ustručavali koristiti termin Balkan. Mnogo više pažnje, vremena i rasprave umjesto formalne terminologije, posvećeno je prikazivanju stvarne situacije na terenu, ukazivanju na još uvijek postojeće i akutne probleme, ali i davanju prijedloga i sugestija za njihovo možebitno razrješenje u budućnosti. Norveška kao domaćin još jednom je dokazala da je, uz svu humanitarnu i materijalnu pomoć, sudjelovanju njezinih pripadnika u međunarodnim misijama, te prihvatu mnogobrojnih izbjeglica iz područja jugoistoka Europe, još uvijek zainteresirana i spremna pomoći zemljama i stanovništvu te regije. Dokaz je to da u međunarodnoj zajednici ipak postoje i bogate, stabilne zemlje koje su, iako geografski daleko, ipak zainteresirane za situaciju na drugom kraju europskoga kontinenta.

Lidija Čehulić